

พันธุ์และช่วงเวลาปลูกข้าว

พันธุ์ข้าวมี 2 ชนิด คือ

1. ชนิดไม่ไวแสง สามารถเพาะปลูกได้ทั้งนาปีและนาปรัง มีอายุเก็บเกี่ยว 110 – 130 วัน ส่วนมากให้ผลผลิตต่อไร่ 100 ถัง เนื่องจากตอบสนองต่อปุ๋ยดี ตัวอย่าง เช่น พันธุ์สุพรรณบุรี1, สุพรรณบุรี2, ชัยนาท 1, กข. 23 ,เจ้าหอมคลองหลวง1 , และเจ้าหอมสุพรรณบุรี

ช่วงเวลาปลูกทำได้ตลอดปีขึ้นอยู่กับสภาพน้ำ แนะนำให้เขตชลประทานโดยวิธีการปักดำ หรือหว่านข้าวตามอย่างไรก็ดี ไม่แนะนำให้ปลูกติดต่อกันตลอดปีเป็นเวลานาน ควรปลูกคั่นด้วยพืชหมุนเวียนบ้างในบางฤดู จะช่วยตัดวงจรศัตรูพืชและรักษาสภาพดินที่ใช้เพาะปลูกข้าว ให้คงความสมบูรณ์

2. ชนิดไวแสง ปลูกได้เฉพาะนาปี มีวันเก็บเกี่ยวที่ค่อนข้างแน่นอน ไม่ว่าจะปลูกเมื่อใด ส่วนมากให้ผลผลิตไม่สูงมากเพราะตอบสนองต่อปุ๋ยต่ำ ตัวอย่าง เช่น พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 , กข.15 , ขาวตาแห้ง 17 , เหลืองประทิว 123 , และปิ่นแก้ว 56

ช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมประมาณเดือนกรกฎาคม ถึง สิงหาคม โดยนับวันเก็บเกี่ยวย้อนขึ้นมาให้ข้าวมีอายุ 92-120 วัน (ถ้าใช้วิธีหว่านอายุข้าวจะสั้นลง) ทั้งนี้ให้พิจารณาประกอบกับสภาพน้ำ ในเขตนาน้ำฝนอาจใช้วิธีหว่านข้าวแห้ง หรือปักดำ

วิธีการปลูกข้าว

การทำนาโดยทั่วไปมี 3 วิธี คือ นาหว่าน นาหยอด และนาดำ ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ เช่น ที่สูง ที่ลุ่ม ที่น้ำลึก สภาพน้ำ เช่น เขตน้ำฝน เขตชลประทาน สภาพสังคม เช่น มีแรงงานหรือไม่มีแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ เช่น มีเงินทุนมากหรือน้อย มีรายละเอียด คือ

1. นาหว่าน ส่วนมากนิยม เนื่องจากขาดแคลนแรงงานสภาพน้ำจำกัด ยากแก่การปักดำข้าว หรือพื้นที่อยู่ในเขตน้ำฝนไม่สามารถควบคุม ปริมาณน้ำได้ เป็นการปลูกข้าวโดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหว่านลงไปใน นาที่เตรียมดินไว้แล้ว มี 2 วิธี คือ (1) หว่านข้าวแห้งหรือหว่านสำรวย (2) หว่านข้าวต้ม หรือข้าวงอกหรือหว่านเพาะเลย

(1) การหว่านข้าวแห้ง มักใช้วิธีนี้ในเขตน้ำฝนหรือในพื้นที่ที่ ควบคุมน้ำไม่ได้ โดยเมล็ดพันธุ์ที่หว่านไม่ได้เพาะในหังอก เสียก่อน เรียกอีกอย่าง คือ หว่านสำรวย เป็นการหว่านคอยฝนใน สภาพดินแห้ง โดยหว่านหลังจากไถแปร เมื่อฝนตกลงมาเมล็ด ข้าวที่หว่านไว้จะไ้งอก บางกรณีเพื่อป้องกันการทำลายของศัตรู ข้าว จะมีการคราดกลบเมล็ดหลังการหว่าน ซึ่งอาจเรียกว่าหว่าน คราดกลบ

อีกกรณีหนึ่งเป็นการหว่านในสภาพดินเปียก คือ มีฝนตก เมื่อไถแปรแล้ว ก็หว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวตามทันทีแล้วคราดกลบ วิธีนี้เรียกว่า หว่านหลังขี้ไถ การหว่านข้าวแห้งจะใช้อัตราเมล็ด พันธุ์ประมาณไร่ละ 10 – 15 กก.

(2) การหว่านข้าวต้ม หรือหว่านข้าวงอก หรือหว่านเพาะเลย เป็นการหว่านโดยการนำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีการเพาะในหังอก กล้า คือ แช่น้ำสะอาด 12 – 24 ชั่วโมง แล้วนำไปหุ้ม 30 – 48 ชม. จนมีรากงอกยาวประมาณ 1 – 2 มิลลิเมตร ที่เรียกว่า ตุ่มตา แล้วหว่านลงในพื้นที่นาที่เตรียมไว้อย่างดี คือ ไถตะ ไถแปร และทำเทือกจนราบเรียบ วิธีนี้บางกรณีในเขตนา น้ำฝนควบคุมน้ำได้ยาก จำเป็นต้องหว่านในเทือกที่มีน้ำขัง แต่ในเขตชลประทาน ควรระบายน้ำให้เทือกนุ่มพอดี สังเกต จากเมล็ดข้าวที่หว่านจะจมในเทือกประมาณครึ่งหนึ่งของ

เมล็ดแนวนอนเมื่อข้างอกแล้วค่อยๆระบายน้ำเข้านา แต่ไม่ให้ท่วมยอดต้นข้าว การหว่านน้ำตม ถ้าเตรียมดินดีวัชพืชน้อยใช้อัตรามะล็ดพันธุ์ไร่ละ 10-15 กก. แต่ถ้าเตรียมดินไม่ดีมีวัชพืชมากในอัตรามะล็ดพันธุ์ไร่ละ 15 – 20 กก.

2. นาหยอด นิยมในสภาพพื้นที่สูง พื้นที่ไร่ หรือในสภาพนาที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ใช้เมล็ดข้าวแห้งที่ไม่ได้เพาะในหังอก หยอดลงไป ในหลุมที่เตรียมไว้โดยใช้จอบเสียม หรือใช้ไม้กระทุ้ง ตลอดจนใช้เครื่องหยอด หรืออีกวิธี โดยการโรยเป็นแถว ในร่องที่ทำเตรียมไว้แล้วกลบดินฝังเมล็ดข้าว เมื่อฝนตกลงมามะล็ดข้าวที่หยอดจะงอก ในสภาพไร่หรือที่สูง อาจทำเป็นหลุมลึก 4-5 เซนติเมตร หยอดเมล็ดข้าวหลุมละ 5-6 เมล็ด ส่วนในที่ราบสูง เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถทำร่องห่างกัน 25-30 เซนติเมตร นาหยอดจะใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ประมาณ 8-10 กก.
3. นาคำ เป็นวิธีการปลูกข้าว โดยแบ่งการปลูกเป็น 2 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการตกกล้า (2) ขั้นตอนการปักดำ ปัจจุบันเกษตรกรนิยมปักดำน้อยลง เนื่องจากขาดแคลนแรงงาน อย่างไรก็ตาม การปักดำเป็นวิธีการปลูกข้าวที่สามารถควบคุมวัชพืชได้ดีกว่านาหว่าน

การทำนาค้า

1. แปลงกล้าและต้นกล้า

- (1) การคัดเลือกพื้นที่ เป็นพื้นที่นาที่มีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร อยู่ใกล้แหล่งน้ำแต่น้ำไม่ท่วม โดยสามารถควบคุมน้ำได้ ควรอยู่ใกล้บ้านจะได้ดูแลใกล้ชิด มีพื้นที่ราบเรียบสม่ำเสมอ
- (2) การเตรียมแปลงกล้า เตรียมให้ถูกวิธี คือระบายน้ำเข้านาให้เปียกทิ้งไว้ 7-10 วัน เพื่อต่อให้วัชพืชขึ้นแล้วไถตะ ทิ้งไว้อีก 5-10 วัน จึงไถแปร แล้วทิ้งไว้ประมาณ 14 วัน เพื่อให้สารพิษที่เกิดจากการหมักหมมไป จึงทำเทือกและปรับระดับให้ราบเรียบ แบ่งแปลงย่อยขนาดกว้าง 2-5 เมตร ความยาวไม่จำกัดแต่ให้ความยาวทอดตามแนวลมพัด เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคข้าว ระหว่างแปลง แหวกดินเป็นทางเดิน และร่องน้ำขนาดกว้าง 25-30 ซม. บริเวณหลังแปลงต้องราบเรียบ และสูงกว่าร่องทางเดิน ดินต้องละเอียดและหมาดๆรอการหว่าน
- (3) การคัดเลือกพันธุ์ดี เมล็ดพันธุ์ที่ดีต้องบริสุทธิ์ตรงตามพันธุ์ ปราศจากสิ่งเจือปนและเมล็ดวัชพืช รวมทั้งไม่มีการทำลายของโรค - แมลง ความงอกมากกว่าร้อยละ 80 มีความงอกแรง หากใช้พันธุ์ข้าวของทางราชการจะมีคุณสมบัติข้างต้น แต่ถ้าเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้เอง ควรมีการทดสอบความงอก โดยเฉพาะเมล็ดลงในจานที่มีวัสดุอมความชื้นรอ 3-5 วัน นับจำนวนเมล็ดงอกเทียบกับเมล็ดที่เพาะทั้งหมด หลังจากนั้นควรมีการคัดเมล็ดข้าวที่สมบูรณ์ งอกแรง โดยการ์ด หรือนำเมล็ดข้าวแช่น้ำเกลือที่เตรียมไว้โดยใช้น้ำ 10 ลิตร ผสมเกลือแกง 1.7 กก. คนน้ำให้เกลือละลายจนหมดแล้วแช่เมล็ดข้าวลงไป คัดเฉพาะเมล็ดจมน้ำนำไปล้างน้ำสะอาดให้หมดความเค็ม (ล้าง 3-4 น้ำ) แล้วนำไปเพาะให้งอกต่อไป

- (4) การแช่และหุ้มเมล็ดข้าว นำเมล็ดพันธุ์บรรจุถุงข้าวหรือกระสอบ แล้วนำไปแช่น้ำสะอาด 12-24 ชั่วโมง นำขึ้นจากน้ำวางบนกระสอบหรือแผ่นกระดาน แล้วคลุมทับด้วยกระสอบชุบน้ำ สถานที่วางควรเป็นที่ร่ม อากาศถ่ายเทได้ดี ทิ้งไว้ 30-48 ชั่วโมง รดน้ำให้ชุ่มชื้นเช้าและเย็น เมล็ดจะงอกตุ่มตา (รากยาว 1-2 มิลลิเมตร) พร้อมทั้งจะหว่านได้
- (5) การหว่านกล้า หว่านเมล็ดข้าวที่งอกตุ่มตาลงบนเทือกที่อ่อนนุ่มราบเรียบไม่มีหลุมบ่อ และน้ำไม่ท่วมแปลง ให้เมล็ดข้าวกระจายสม่ำเสมอทั่วแปลง ถ้าเป็นตอนบ่ายหรือเย็นจะช่วยหลีกเลี่ยงความร้อนจากแสงแดดซึ่งอาจทำให้เมล็ดข้าวที่หว่านตายได้ อัตราการหว่าน 1 ตารางเมตร (กว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร) ใช้เมล็ดพันธุ์ 50 ถึง 60 กก หรือ ไร่ละ 8 ถึง 9 ถัง ทั้งนี้กล้าข้าว 1 ไร่ จะสามารถนำไปปักดำได้ 15 ถึง 20 ไร่
- (6) การใส่ปุ๋ยแปลงกล้า ถ้าดินแปลงกล้ามีความอุดมสมบูรณ์ ดันกล้างามดีอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ย เพราะถ้าดันกล้างามเกินไปใบจะยาว ถ้าต้นจะอ่อน ถอนแล้วขาดง่าย เมื่อนำไปปักดำจะตั้งตัวช้า อีกทั้งเป็นโรคหรือแมลงทำลายได้ง่ายถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ควรใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 อัตราไร่ละ 25-40 กก. หรือ 15-25 กรัม ต่อ 1 ตารางเมตร หลังหว่านข้าวไปแล้ว 7 วัน โดยต้องมีน้ำขังในแปลงด้วย
- (7) การจัดการน้ำในแปลงกล้า ถ้าแปลงกล้ามีขนาดเล็ก หลังหว่านเมล็ดพันธุ์ 1 วัน สาดน้ำรดให้ทั่วแปลง เมื่อรากจับดินดีแล้วหรือประมาณ 3-5 วัน จึงค่อยๆระบายน้ำเข้าโดยไม่ให้ท่วมยอดต้นกล้า รักษาไว้ที่ระดับ 5 เซนติเมตร กรณีแปลงกล้าขนาดใหญ่ไม่สามารถสาดน้ำรดได้ให้ระบายน้ำเข้าร่องข้างแปลง หล่อเลี้ยงให้บริเวณหว่านข้าวชุ่มชื้นแต่ไม่ท่วม แล้วค่อยๆ ระบายน้ำเข้าเพิ่ม ข้อสำคัญอย่าให้แปลงกล้าขาดน้ำจะทำให้ถอนต้นกล้ายาก แต่ถ้าน้ำมากเกินไปต้นกล้าจะสูงพอมและอ่อนแอ

- (8) การถอนต้นกล้า เมื่อต้นกล้ามี 5-7 ใบ ถ้าเป็นข้าวไม่ไวแสง ต้นกล้าควรมีอายุ 20-25 วัน แต่ถ้าเป็นข้าวชนิดไวแสง ควรใช้กล้าอายุ 25-30 วัน ควรถอนต้นกล้าด้วยความระมัดระวังอย่าให้ต้นกล้าช้ำ เมื่อเต็มกำมือ แกว่งรากในน้ำให้ดินหลุดจากรากไม่ควรใช้วิธีฟาดกับน้ำแข็งจะทำให้ต้นช้ำหรือหัก มัดต้นกล้ารวมเป็นมัดๆ เพื่อสะดวกในการนำไปปักดำ การตัดใบข้าวควรทำเมื่อจำเป็นจริงๆ เช่น กล้าอายุมาก ใบยาวมาก ต้นสูง หรือเมื่อมีลมแรง
- (9) ลักษณะต้นกล้าที่ดี ควรมีกาบใบสั้น มีรากมากและขนาดใหญ่ ไม่มีโรค – แมลงทำลาย ซึ่งเป็นผลมาจากการหว่านเมล็ดพันธุ์สม่ำเสมอ และไม่แน่นเกินไป ได้รับแสงอย่างพอเพียง รักษาระดับน้ำได้ถูกต้อง ตลอดจนการใส่ปุ๋ยไม่มากเกินไป

2. แปลงปักดำ

- (1) การเตรียมดิน ไถตะ ไถแปร หมักหญ้าเหมือนการเตรียมดินแปลงกล้า คราดทำเทือกอย่างประณีต ควรเก็บเศษวัชพืชออกให้หมด ควรเตรียมดินอย่างละเอียด เพื่อให้ง่ายต่อการปักดำข้าว ในบางพื้นที่สภาพดินอาจจับตัวแน่นเร็วทำให้ปักดำยาก ในการทำนาอย่างประณีต ไม่ควรปล่อยคันนาให้มีวัชพืชรวมทั้งควรอุดรูหนูหรือปูนา
- (2) การปักดำต้นกล้า ปักดำจับละ 3-5 ต้น (3-5 ต้นต่อกอ) ลึก 2-3 เซนติเมตร ถ้าเป็นไปได้ควรปักดำให้เป็นแถวจะง่ายต่อการกำจัดศัตรูข้าว ใส่ปุ๋ยและต้นข้าวได้รับแสงแดดอย่างทั่วถึง
- พันธุ์ข้าวไม่ไวแสงควรใช้ระยะปักดำ 20×20 ซม.
พันธุ์ข้าวชนิดไวแสงควรใช้ระยะ 25×25 ซม. ทั้งนี้ โดยพิจารณาความอุดมสมบูรณ์ของดินประกอบ คือ “ดินเลวปลูกถี่ ดินดีปลูกห่าง

(3) การจัดการน้ำในระยะปักดำ ควรมีระดับน้ำเพียงแค่คลุมผิวดิน เพื่อป้องกันวัชพืชขึ้นและพายุข้าวไม่ให้ล้มถ้าระดับน้ำมีมากจะทำให้ต้นข้าวแตกกอน้อย ต้นข้าวโรคตัวสูงและพอม ได้ผลผลิตต่ำ

3. การจัดการน้ำ ถ้าน้ำไม่เพียงพอต้นข้าวจะแคระแกร็น แต่ถ้าน้ำในแปลงนามีมากเกินไปต้นข้าวจะสูงชะลูด ไม่แตกกอเท่าที่ควร ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการน้ำให้เหมาะสม โดยในระยะปักดำใหม่ๆ ควรมีระดับน้ำ 5-10 ซม. แต่ถ้าเป็นข้าวชนิดไวแสงต้นสูง อาจเพิ่มระดับน้ำได้ถึง 20-30 ซม. ก็ได้ รักษากระดับน้ำจนกระทั่งก่อนช่วงที่ต้องใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 (หรือปุ๋ยแต่งหน้า) ช่วงนี้ถ้าสามารถลดระดับน้ำให้รากสัมผัสอากาศก่อนหว่านปุ๋ยจะทำให้ต้นข้าวสามารถใช้ธาตุอาหารได้ดีขึ้นหลังจากนั้นให้ควบคุมระดับน้ำไว้เท่าๆ กับระยะแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวตั้งท้อง จะขาดน้ำไม่ได้เป็นอันขาด ผลผลิตจะตกต่ำ ก่อนเก็บเกี่ยวข้าวประมาณ 15 วัน ให้ระบายน้ำออกจากแปลงนาให้หมด เพื่อให้ดินแห้งสะดวกในการเก็บเกี่ยว และช่วยให้ข้าวสุกพร้อมกัน รวมทั้งช่วยลดอัตราการร่วงของเมล็ดข้าวขณะเก็บเกี่ยวได้

ศัตรูข้าว

หลักการทั่วไปในการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว จะต้องใช้วิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานที่เรียกย่อว่าไอพีเอ็มกล่าวคือ ใช้หลายวิธีร่วมกัน เช่น การใช้พันธุ์ต้านทาน, การทำแปลงนาให้สะอาด, การใช้ศัตรูธรรมชาติ, ฯลฯ ที่สำคัญ คือต้องมีการตรวจนับศัตรูพืช โดยคำนึงถึงระดับเศรษฐกิจ และเลือกใช้สารเคมีเป็นอันดับสุดท้ายเฉพาะกรณีที่ไม่สามารถใช้วิธี

อื่นได้ และพิจารณาแล้วเห็นว่าคุ่มทุน ตลอดจนไม่ทำให้ศัตรูธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมเสื่อมสลายไป

ศัตรูข้าวที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. โรค ที่สำคัญ คือ โรคไหม้ โรคฉู่ โรคใบขีดสีน้ำตาลโรคใบจุดสีน้ำตาล
โรคกาบใบแห้ง โรคถอดฝักดาบ โรคกาบใบเน่า โรคเมล็ดด่าง โรคขอบใบแห้ง

2. แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว ที่สำคัญ คือ เพลี้ยไฟหนอนกอ บั่ว หนอน
ปลอก แมลงค้ำหนาม หนอนห่อใบข้าว แมลงสิง หนอนกระทู้คอรวง ไล่เดือน
ฝอย หอยเชอริ ปูนา นก หนู

3. วัชพืช สามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

วัชพืชใบแคบ ได้แก่ หญ้าข้าวเนก หญ้าไม้กวาด หญ้าขน หญ้าแดง

วัชพืชใบกว้าง ได้แก่ ผักปอดนา ขาเขียด เทียนนา แพงพวยน้ำ เชนงใบมน
ผักตับเต่า

วัชพืชพวงกก ได้แก่ หนวดปลาชุก กกขนาก แห้วหมูนา แห้ว

ทรงกระเทียม กกทราย ปรีอ

วัชพืชสาหร่าย ได้แก่ สาหร่ายข้าวเหนียว สาหร่ายเส้นด้าย สาหร่ายไฟ

วัชพืชพวกเฟิร์น ได้แก่ ผักแว่น

การเก็บเกี่ยวข้าว

การเก็บเกี่ยวข้าวในระยะที่เหมาะสม คือ เมล็ดไม่อ่อนหรือไม่แก่
จนเกินไป จะทำให้ข้าวเปลือกเมื่อนำไปสีได้เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวสูงสุด และลด
การสูญเสียเนื่องจากเมล็ดร่วงหล่นในนา ทั้งนี้โดยสังเกตข้าวสุกเหลืองเกือบทั้ง
รวง เหลือเมล็ดสีเขียวโคนรวง 5-6 เมล็ด คว้าข้าวจะมีรวงที่โน้มลง เรียกระยะ
นี้ว่า ระยะพลับพลึงหรือระยะเหลืองกล้วย หากจำวันที่ข้าวออกดอกได้ ก็ให้
นับวันเก็บเกี่ยวหลังจากวันที่ออกดอกประมาณ 28-30 วัน โดยก่อนเก็บเกี่ยว 15
วัน ควรระบายน้ำออกจากแปลงมาก่อนในการเกี่ยว ถ้าใช้เครื่องจักรกลเก็บเกี่ยว

ให้ปรับรอบการทำงานไม่ให้เร็วเกินไป เพื่อมิให้เมล็ดแตกปน และร่วงหล่นเสียหายมาก แต่ถ้าเก็บเกี่ยวด้วยมือ (ใช้เคียว) หรือเครื่องเกี่ยวชนิดไม่ได้ผนวในตัว ควรหลีกเลี่ยงการกองฟ่อนข้าวรวมกันเป็นกองโตและไม่ควรวางรวงข้าวกับพื้นนาที่มีน้ำ จะทำให้รวงข้าวเสียหาย

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าว

1. การนวด แนะนำให้เก็บเกี่ยวแล้วนวดทันที จึงค่อยนำเมล็ดข้าวไปตากหรืออบลดความชื้น การนวดข้าวมีหลายวิธีแต่เดิมนิยมใช้การฟาดรวงข้าว หรือใช้สัตว์ หรือรถไถนาฆ่าปัจจุบันมีการใช้เครื่องเกี่ยวและนวดข้าวทันทีในตัว หรือ นำฟ่อนข้าวมานวดด้วยเครื่อง

สิ่งที่คำนึงถึงในการนวดข้าว คือ ต้องนวดให้เมล็ดข้าวสะอาด ปราศจากสิ่งเจือปน เช่น เศษฟาง เศษระแง้ ดิน หิน ข้าวลีบ แกลบ ตลอดจนเมล็ดวัชพืช ดังนั้น ควรปรับรอบการทำงานลูกนวดให้เหมาะสม แต่หากนวดด้วยการฟาดหรือการฆ่าก็ควรจะต้องมีการใช้สีคัดเพื่อช่วยในการทำความสะอาดข้าวเปลือกทุกครั้ง

2. การลดความชื้นข้าวเปลือก ข้าวที่คุณภาพดี ต้องมีการลดความชื้นหลังการเก็บเกี่ยวทันทีให้เหลือ 14-15 เปอร์เซ็นต์ มิฉะนั้นข้าวเปลือกจะไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน รวมทั้งเมื่อนำไปสีจะแตกหักมาก เกษตรกรจำหน่ายข้าวเปลือกได้ในราคาต่ำการลดความชื้นข้าวเปลือกกระทำได้ 2 วิธี คือ

1.1 การตากแสงแดด ถ้าเกี่ยวข้าวแบบวางราย และไม่สามารถนวดได้ทันทีให้ตากรวงข้าวไว้ในพื้นที่นาที่แห้ง 2-3 แดด ระวังอย่าให้ถูกน้ำฝน หรือหากมีน้ำค้างหรือหมอนแรงควรหลีกเลี่ยงวิธีนี้ หากนวดข้าวได้เมล็ดทันที แนะนำให้ตากเมล็ดข้าวบนพื้นสะอาด เช่น ลานซีเมนต์ หรือใช้ตาข่ายพลาสติกรองตากโดยเกลี่ยข้าวเปลือกเป็นสันหรือเป็นคลื่น ๆ ทิ้งไว้ 2-3 แดด และต้องระวังฝน น้ำค้างหรือหมอก เช่นกัน การตากแดดควรมีการเกลี่ยกลับข้าวเปลือก

ที่ตากทุกครั้งชั่วโมง และความหนาไม่ควรเกิน 5 เซนติเมตร ถ้าเป็นไปได้ควร
กองรวมแล้วคลุมด้วยผ้าใบพลาสติกในตอนกลางคืนด้วย

2.2 การอบด้วยเครื่อง ปัจจุบันมีเครื่องอบลดความชื้นข้าวเปลือกใช้
แพร่หลายการอบด้วยเครื่องจะได้เปอร์เซ็นต์ต้นข้าวดีกว่าการตากด้วยแสงแดด
เนื่องจากความร้อนมีความสม่ำเสมอและไม่ต้องเสี่ยงต่อการมีฝนตก การอบแต่
ละครั้งใช้เวลา 4-8 ชั่วโมง แล้วแต่ชนิดเครื่องอบ ปัจจุบันมีเครื่องชนิดลด
ความชื้นได้อย่างรวดเร็วภายใน 5 นาที แต่ลดความชื้นได้เหลือ 18 เปอร์เซ็นต์
แทนที่จะเป็น 14 เปอร์เซ็นต์ ตามมาตรฐานข้อควรระวังในการใช้เครื่องอบ คือ
ต้องไม่ให้เมล็ดข้าวเปลือกมีความร้อนสูงเกิน 43 องศาเซลเซียส

3. การเก็บรักษา ข้าวเปลือกที่ผ่านการนวดแล้ว หากไม่จำหน่ายในทันที
ก็จะต้องเก็บรักษาให้ถูกวิธี ข้อสำคัญในการเก็บรักษา ก็จะต้องเป็นข้าวแห้ง
ความชื้น 12-14 เปอร์เซ็นต์ ถ้าจำนวนน้อยอาจใส่กระสอบวางไว้ในสถานที่คุ้ม
แดด ฝนสูงจากพื้นไม่ต่ำกว่า 50 เซนติเมตร หากมีข้าวเปลือกปริมาณมากและมี
ยุ้งฉาง ก็เก็บรักษาโดยบรรจุกระสอบวางบนแคร่สูงประมาณ 10 เซนติเมตร
หรือเทกองในยุ้งฉาง โดยยุ้งฉางต้องสะอาดป้องกันหนู และแมลงศัตรู
ข้าวเปลือกได้อย่างดี รวมทั้งมีอากาศถ่ายเทได้ ไม่อับชื้น และมีสภาพเย็น

บางกรณี หากต้องการเก็บรักษาข้าวไว้ทำพันธุ์ ก็ให้เก็บรักษาแบบ
เดียวกัน แต่ถ้ามีปริมาณน้อย ให้เก็บไว้ในภาชนะปิดสนิท เช่น ป้าย ถุงปุ๋ย
ถุงพลาสติกกระสอบป่าน ถุงผ้าดิบ